

ZAKLJUČNI IZPIT IZ SLOVENŠČINE

Dr. Špela Bregač

26. 3. 2025

1

Zakonska podlaga

SPI

- Katalog znanja (2007)
- Izpitni katalog za ZI (2007)
- Pravilnik o ZI (2008)

SREDNJE POKLICNO IZOBRAŽEVANJE
IZPITNI KATALOG ZA ZAKLJUČNI IZPIT
SLOVENŠČINA

Določil Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje na 99. seji dne 15. 2. 2007.

KAZALO

- UVOD**
1. SPLOŠNI CILJI POUKA
2. CILJI ZAKLJUČNEGA IZPITA
3. IZPITNI STANDARD
4. ZGRADBA IZPITA
5. TRAJANJE IZPITA
6. VREDNOTENJE IN OCENJEVANJE
7. SHEMA IZPITA

Katalog znanja

- Slovenščina je **temeljni splošnoizobraževalni predmet** v srednjem poklicnem izobraževanju.
- Dijaki/-nje se usposabljaajo za učinkovito, predvsem govorno, a tudi pisno sporazumevanje v najrazličnejših okoliščinah, in to ne le pri poklicnem delu, temveč se trudijo za dvig svoje splošne, izobrazbene in kulturne ravni, saj jim to povečuje možnost njihovega osebnega razvoja in najdenja v širšem družbenem okolju. Hkrati s tem dojemajo jezik kot temeljno prvino človekove narodne identitete in oblikujejo odnos do slovenskega jezika kot državnega jezika v Republiki Sloveniji.
- Katalog znanja za slovenščino predstavlja nadgraditev učnega načrta iz osnovne šole **s poudarkom na uporabnosti znanja v poklicnem življenju**. Zasnovan je tako, da omogoča napredovanje po izobrazbeni vertikali.
- 213 ur (60 % neumetnostna besedila, 40 % umetnostna b.)
- **Novi KZ: 210 ur, približno 50 % jezikovnega pouka, 50 % književnega pouka**

Ključne kompetence

- Dijaki/-nje razvijajo sporazumevalno zmožnost tako, da so sposobni/-e raznovrstna besedila v slovenskem jeziku sprejemati, razčlenjevati (razumevati) in tvoriti.
- Dijaki/-nje razvijajo zavest o slovenščini kot maternem in državnem jeziku; oblikujejo narodno in državno zavest, ob tem pa tudi spoštovanje drugih jezikov in narodov ter strpnost do njih.

Splošni cilji

- 1. Dijaki/-nje se zavedajo pomembne vloge slovenskega jezika v svojem osebnem in družbenem življenju, zato imajo do njega pozitivno čustveno in razumsko razmerje.
- 2. Pri sporazumevanju dijaki/-nje uporabljajo govornemu položaju ustrezno socialno zvrst in podzvrst; v ustreznih govornih položajih si prizadevajo govoriti knjižno.
- 3. Dijaki/-nje sodelujejo v pogovorih, poslušajo (gledajo) in berejo različna besedil ter ustno in pisno izražajo svoje misli, doživetja, čustva, stališča in ustvarjalnost.
- 4. Dijaki/-nje razvijajo in ohranjajo pozitivno razmerje do leposlovja ter ob branju književnih besedil in pogovoru o njih oblikujejo svoj sestav kulturnih in družbenih vrednot.
- 5. Pri poslušanju in branju umetnostnih besedil se oblikujejo v doživljajsko usmerjene bralce/-ke; razvijajo zmožnost branja književnih besedil (ta se kaže v govornih in pisnih ubeseditvah doživetja) in občutek, da je branje književnosti lahko vir estetskega užitka.
- 6. Dijaki spoznajo najosnovnejše literarnozgodovinske in literarnoteoretske pojme, potrebne za razumevanje prebranih leposlovnih besedil.

- > ≡ Sporazumevanje in besedilo
- > ≡ Slovenski jezik v prostoru, družbi in času
- > ≡ Jezikovni sistem in njegova vloga
- > ≡ Pravopis in pravorečje
- > ≡ Slovenščina v digitalni dobi
- > ≡ Motivacijsko branje
- > ≡ Zvrsti književnosti in njene predelave
- > ≡ (Po)ustvarjanje ob književnih besedilih
- > ≡ Književnost v prostoru in času
- > ≡ Književnost in bralni odziv

Izpitni katalog

Predmetni izpitni katalog iz slovenščine opisuje cilje, vsebino in načine preverjanja na zaključnem izpitu. V katalogu so navedeni splošni cilji poučevanja tega predmeta in cilji preverjanja znanja na zaključnem izpitu; temeljijo na učnem načrtu v obsegu 213 ur, kot določa predmetnik za ta program izobraževanja. V prvem delu kataloga so opisani cilji pouka in zaključnega izpita, sledi opis zaključnega izpita, vrednotenje in ocenjevanje.

SREDNJE POKLICNO IZOBRAŽEVANJE
IZPITNI KATALOG ZA ZAKLJUČNI IZPIT
SLOVENŠČINA

Določil Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje na 99. seji dne 15. 2. 2007.

KAZALO

UVOD

- 1. SPLOŠNI CILJI POUKA**
- 2. CILJI ZAKLJUČNEGA IZPITA**
- 3. IZPITNI STANDARD**
- 4. ZGRADBA IZPITA**
- 5. TRAJANJE IZPITA**
- 6. VREDNOTENJE IN OCENJEVANJE**
- 7. SHEMA IZPITA**

Cilji zaključnega izpita

SPLOŠNI CILJI

V skladu s cilji pouka omogočiti doseganje čim višje ravni ustreznega, razumljivega, pravilnega in učinkovitega ustnega in tudi pisnega sporazumevanja.

Zagotavljati standard sporazumevalne zmožnosti, potrebne v poklicnem okolju in v širši družbeni skupnosti.

OPERATIVNI CILJI

Ugotoviti zmožnost učinkovitega sporazumevanja in obvladovanja dejavnosti, navedenih v učnem načrtu; le-to kandidat dokaže:

1. s pisnim izdelkom, v katerem dokaže

- razumevanje prebranega/poslušanega neumetnostnega besedila in
- zmožnost tvorjenja neumetnostnega besedila;

2. s pogovorom na ustnem delu izpita, v katerem

- zagovarja svoj pisni izdelek (utemelji svoje odgovore, prepozna napake, jih popravi in utemelji popravke);
- izrazi in utemelji svoje doživljanje, razumevanje in vrednotenje književnega besedila.

Zgradba izpita

Izpit je sestavljen iz pisnega in ustnega dela.

Pisni del obsega:

- branje/poslušanje neumetnostnega (strokovnega/uradovalnega) besedila (približno 400 besed),
- pisno razčlenjevanje tega besedila,
- tvorjenje (pisanje) neumetnostnega (uradovalnega) besedila.

Ustni del izpita obsega:

- zagovor pisnega dela izpita,
- pogovor o prebranem književnem besedilu: ob odlomku na izpitnem listu in o književnem besedilu za domače branje.

Ocena zaključnega izpita je sestavljena iz seštevka doseženih točk pisnega in ustnega dela izpita.

Na izpitnem listku so:

- navodilo, naj kandidat svoj pisni izdelek zagovarja (kopija kandidatovega pisnega izdelka je priloga);
- navodilo, naj kandidat izrazi in utemelji svoje razumevanje odlomka književnega besedila;
- navodilo, naj kandidat izrazi svojo bralno izkušnjo ob književnem besedilu domačega branja.

Trajanje izpita

- Pisni del izpita obsega 90 minut in ustni del izpita do 20 minut. Kandidat ima pravico, da se na ustnem delu izpita do 20 minut pripravlja na odgovor.
- Naloge za pisni in za ustni del izpita sestavi aktiv učiteljev slovenščine na šoli, ki jo je kandidat obiskoval. Pisni izpit ovrednoti učitelj, ki je kandidata poučeval.
- Ustni izpit kandidat opravlja pred komisijo, izpraševalec oziroma ocenjevalec je praviloma učitelj slovenščine, ki je kandidata poučeval v zaključnem letniku.

Vrednotenje in ocenjevanje

Merila za ocenjevanje pisnega izdelka

(50 točk)

1. razčlemba prebranega/poslušanega besedila (25 točk)

2. pisanje neumetnostnega besedila (25 točk)

Sestava besedila:

pomenska,
pragmatična,
besednoslovnična,
tvarna.

Tipi nalog:

naloge zaprtega tipa,
naloge polodprtega tipa,
naloge odprtega tipa.

TIPI NALOG

	<u>Pisni del izpita</u>		<u>Ustni izpit</u>
NALOGE ZAPRTEGA TIPA	Naloge izbirnega tipa – izbira med DA/NE – podčrtovanje/obkrožanje pravih odgovorov med več odgovori – povezovanje podatkov – razvrščanje podatkov		Glasno branje umetnostnega besedila
	Naloge kratkih odgovorov in dopolnjevanja		
	Popravljanje napak		
NALOGE POLODPRTEGA TIPA	Nestrukturirane naloge – naloge s samostojnim oblikovanjem kratkih odgovorov – naloge s pretvorbami ali s povzetkom		Odgovori na vprašanja
	Strukturirane naloge (naloge s podvprašanji)		
NALOGE ODPRTEGA TIPA	Tvorba neumetnostnega besedila dane besedilne vrste		Odgovori na vprašanja

Zgradba pisnega dela izpita

Cilji					Taksonomske stopnje		
Sprejemanje besedila				Tvorjenje besedila (50 %)	1	2.	3.
Pomenska in pragmatična razčlemba (25 %)		Jezikovna razčlemba (25 %)			Poznavanje (20 %)	Razumevanje, uporaba, analiza (30 %)	Sinteza, vrednotenje (50 %)
Pomenska	Pragmatična	Besednoslovnična	Tvarna				
8	4	8	5	25	10	15	25

Katere zmožnosti preverjamo pri pisnem delu izpita?

POMENSKA razčlemba (8 T)	zmožnost razumevanja neumetnostnega besedila zmožnost nebesednega sporazumevanja
OKOLIŠČINSKA/ pragmatična razčlemba (4 T)	slogovna zmožnost
BESEDNO- SLOVNIČNA razčlemba (8 T)	poimenovalna zmožnost skladenjska zmožnost
METAJEZIKOVNA razčlemba (0 %)	metajezikovna zmožnost
TVARNA razčlemba (5 T)	pravopisna (in pravorečna) zmožnost
TVORJENJE BESEDILA (25 T)	zmožnost uradnega dopisovanja zmožnost tvorjenja enogovornih neumetnostnih besedil

Vrsta razčlembе	Cilji
Pomenska	<ul style="list-style-type: none"> • določanje teme (in podtem) besedila • povzemanje bistvenih in tudi manj bistvenih podatkov iz besedila • ugotavljanje povezanosti med podatki • sporočevalčev namen
Pragmatična/ okoliščinska	<ul style="list-style-type: none"> • določanje okoliščin nastanka besedila (kraj, čas, sporočevalec, naslovnik) • družbeno razmerje med sporočevalcem in naslovnikom, razodevanje sporočevalca • zasebno/javno, uradno/neuradno besedilo • vloge nebesednih spremljevalcev • prepoznavanje strokovnega besedila; propagandnih prvin v besedilu ...
Besedno-slovnična/ jezikovna	<ul style="list-style-type: none"> • raba besed; prepozna pomen, večpomenko uporabi v novem primeru; besedna družina • določanje besed glede na pomensko razmerje • bes. zvezo pretvori v tvorjenko, loči stalne in proste bes. zveze, • loči žargonski izraz od strokovnega, prevzete besede zamenja z domačimi, slog. zaznamovane z nezaznamovanimi • uporaba SSKJ • pretvarjanje povedi (združevanje, strnjevanje povedi) • odpravlja slovnične napake
Tvarna	<ul style="list-style-type: none"> • uporaba pravopisnih pravil (vel. začetnica, ločila, pisava skupaj-narazen, deljenje, zapis števnikov; loči samoglasnike in soglasnike, določi naglasno mesto, glasove/glasovne sklope zapiše s črkami)

SPOZNAVNA ZAHTEVNOST NALOG (TAKSONOMIJA) za pisni del izpita

<p>I. Znanje, poznavanje (20 %)</p>	<p>Prepoznavanje okoliščin nastanka izhodiščnega besedila, prepoznavanje namena tvorca besedila, prepoznavanje podatkov in nebesednih prvin v besedilu; poznavanje značilnosti besedilne vrste, poznavanje strokovnih izrazov ter slovničnih in pravopisnih pravil</p>
<p>II. Razumevanje, uporaba, analiza (30 %)</p>	<p>Razumevanje vsebine izhodiščnega besedila, določanje teme in podteme oziroma ključnih podatkov, določanje vloge nebesednih prvin, ugotavljanje značilnosti besedilne vrste, razčlenjevanje izhodiščnega besedila, razlaganje in utemeljevanje rešitev, preoblikovanje stavkov, povedi ali delov besedila, uporaba strokovnih izrazov ter slovničnih in pravopisnih pravil</p>
<p>III. Sinteza, vrednotenje (50 %)</p>	<p>Tvorjenje krajšega neumetnostnega besedila; vrednotenje učinkovitosti, ustreznosti, razumljivosti in jezikovne pravilnosti izhodiščnega besedila ter utemeljevanje svojega mnenja</p>

Temeljna metoda dela pri pouku in preverjanju: DELO Z BESEDILOM

IZHODIŠČNO BESEDILO (pisni del izpita)

- avtentično, izvirno
- primerno spoznavni in sporazumevalni zmožnosti dijakov
- ne predolgo
- čim več različnih možnosti za oblikovanje nalog
- brez napak - če napake so, po njih vprašamo
- naveden vir (Prirejeno po ...)
- možnost: dve besedili

MREŽNI DIAGRAM (specifikacijska mreža)- [\(Enigma oskarjev\)](#)

- Število nalog
- Število točk za posamezno nalogo
- CILJNA POKRITOST KATALOGA:
 - sprejemanje besedil (vrste razčlembe)
 - tvorjenje besedil (tvorbna naloga)
- KOGNITIVNA ZAHTEVNOST nalog (I., II., III.)

POKRITOST KATALOGA (medni diagram)

SLOVENSČINA izpina pola I ENIGMA OSKARJEV									
POKRITOST KATALOGA									
Naloga	CILJNA (snovna) POKRITOST (%)					KOGNITIVNA (%)			
	Sprejemanje besedil					Tvorjenje besedil		III	
IT	Ploverska razčlenba	Pragmatična razčlenba	Jedkovina razčlenba	Metajedkovina razčlenba	Tvorna razčlenba	I Znanje	II Razumevanje uporaba in govorica	III Sinteza in vrednotenje	
	25 % = 18	10 % = 6	20 % = 12	15 % = 9	10 % = 6	20 % = 12	20 % = 12	50 % = 30	30 % = 18
1		2						2	
2	2							2	
3	1				1			1	1
4	2							2	
5	2		1					2	1
6	3	2			1			2	4
7	2				1		1	2	
8		1						1	
9		1						1	
10			2					2	
11			3					2	
12				2			1	2	
13			1	3	1		3	2	
14			2					2	
15			2					2	
16			2					2	
17				2			2		
18				2	2			4	
19			1		1			2	
20						12			12
21									
22									
23									
24									
25									
IZPIT	12	6	14	9	7		13	29	18

NASVETI DIJAKOM

- Natančno preberite navodila.
- Pišite skladno s slovničnimi in pravopisnimi pravili, čitljivo.
- Ne pišite samo z velikimi tiskanimi črkami.
- Pri nalogah izbirnega tipa izberite samo eno rešitev, če v navodilu ni določeno drugače.
- Jasno označite (npr. če je treba podčrtati) rešitev.
- Natančno izpišite besede/besedne zveze.
- Odgovorite v povedi/povedih ali z besedo, besedno zvezo – odvisno od navodila.
- Rešitve/odgovori morajo biti jezikovno (slovnično in pravopisno) pravilni:
 - vstavljanje besed v poved: upoštevanje oblike besed, ustrezne začetnice, ločil, zapis števnikov ...,
 - točke za jezikovno pravilnost povedi (velika začetnica, končno ločilo),
 - jasni popravki.

Vrednotenje in ocenjevanje

Merila za vrednotenje ustnega izpita (= 50 točk)

1. Jezik (15 točk)

- zagovor pisnega dela
 - utemeljevanje svojih rešitev (5 točk)
 - popravljanje napak (5 točk)
 - utemeljevanje popravkov (5 točk)

2. Književnost (30 točk)

- izražanje razumevanja odlomka književnega besedila in utemeljevanje razumevanja – 15 točk (10 točk razumevanje, 5 točk utemeljevanje)
- pogovor o bralni izkušnji (doživljanje in vrednotenje) besedila domačega branja – 15 točk (5 točk doživljanje, 5 točk vrednotenje, 5 točk utemeljevanje)

3. Kultura dialoga (5 točk)

- aktivno sodelovanje v pogovoru in upoštevanje govornega položaja (tudi raba ustrezne socialne zvrsti, obvladanje knjižne izreke) (2 točki)
- tvorjenje razumljivega in jezikovno pravilnega besedila (3 točk)

Kaj lahko še izboljšamo?

4. Določite **vrsto** izhodiščnega **besedila** tako, da v vsaki vrstici **podčrtate** **ustrezno možnost**.

hodiščno besedilo je

zapisano/govorjeno;
zasebno/javno;
enogovorno/dvogovorno;
opis naprave/opis predmeta.

(1 točka/___)

?

10. Ustrezno **obkrožite**.

Besede pacient, ekran, defibrilator so:

domače besede – sposojenke – tujke – citatne besedne zveze.

(1 točka/___)

16. V uvodnem odstavku (zapisan je s krepkim tiskom) **preštejte število stavkov** in **število povedi**. Odgovora zapišite na črti.

?

10. V povedi obkrožite desni prilastek, nato pa ga spremenite v levega.

Otrok z dotiki prepoznava tudi odzive mamice.

Pretvorba prilastka: _____

1 točka

6. Kakšno je sporočevalčevo ubeseditveno stališče? Podčrtajte ustrezno rešitev.

___/1 T

Ubeseditveno stališče je *subjektivno* / *objektivno*.

Iz besedila izpišite dve besedni zvezi, ki potrjujeta vašo odločitev.

18. Popravite **pravopisne napake**. Iz preglednice lahko razberete število napak v posamezni povedi.

Ure z ugrajenim kalkulatorjem obstajajo že od 70-ih let prejšnega stoletja zato danes stanejo le okoli 20 evrov.	3
Navigacija in ogled zemljevida na uri nam prihranita marsikateri potek telefona iz žepa.	1

19. Napišite **dve besedilni vrsti** in ob tem upoštevajte zgradbo in značilnosti posamezne besedilne vrste. Pazite na **slovnično** in **pravopisno** pravilnost, **obliko**, **dolžino** in **slog**. Besedilni vrsti pišite na priložena lista.

USTNI DEL ZAKLJUČNEGA IZPITA - slovenščina

1. Zagovor pisnega dela izpita

V pisnem delu izpita pri označenih nalogah utemeljite svoje rešitve, popravite napake in popravke utemeljite.

2. Vprašanje iz književnosti

Janko KERSNIK: V ZEMLJIŠKI KNJIGI

- a) Obnovite prebrani odlomek.
- b) Razložite, kako Matevž sprejme Laidino novico o nosečnosti.
- c) Naštete nekaj ovir, zaradi katerih nekateri zaljubljeni ne morejo biti skupaj, in utemeljite s primerom iz vsakdanjega življenja.

3. Besedilo domačega branja

Janko Kersnik (1852—1897)

V ZEMLJIŠKI KNJIGI (odlomek)

Semenj je bil v ponedeljek in že v soboto večer proti polnoči je potrkal nekdo gori pri Brnotovih na malo okence v hramu, kjer je spala dekla.

Spoznala ni, kdo trka, toda čula ga je takoj. Trikrat, štirikrat je zaropotala majhna, zatemnela

3. Domače branje: Simon Jenko, Tilka

- a) Kako ste doživeli prebrano književno delo?
- b) Označite glavne osebe. Ali je oznaka posredna ali neposredna? Utemeljite.
- c) Kako se starši obnašajo do Tilke? Utemeljite, zakaj.

3. Domače branje: Janja Vidmar, Model Levi's 501

- a) Kako ste doživeli književno delo?
- b) Komentirajte željo deklet iz pripovedi, da bi imeli nov model kavbojk. Je tudi vam pomemben zunanji videz?
- c) Ali vam je bil slog pisanja Janje Vidmar všeč? Zakaj da/ne? S čim vas je presenetila?

ž.

1. **Zagovor pisnega dela**
2. **Ljudska pripovedka Peter Klepec (osrednja motiva, glavna književna oseba, zgodovinska snovna podlaga, slog ljudskega pripovedništva)**
(glasno preberite književno besedilo/odlomek iz književnega besedila in izrazite ter utemeljite svoje razumevanje)
3. **Domače branje – knjiga, literarno besedilo po lastni izbiri**
(povejte, zakaj ste se odločili za izbrano besedilo, v nekaj povedih predstavite avtorja in povzemite zgodbo, glasno preberite odlomek in razložite, kaj vam sporoča)

HVALA ZA VAŠO POZORNOST